

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2019.01.13

Для листування:

м. Львів, вул. Пекарська, 69, 79010
E-пошта: margarytka@gmail.com

Стаття надійшла: 15.03.2019

Прийнята до друку: 17.04.2019

Опублікована онлайн: 26.06.2019

© Оксана Стадник, 2019

ORCID IDs

Оксана Стадник
<https://orcid.org/0000-0003-4789-1675>

Конфлікт інтересів: Автор декларує відсутність конфлікту інтересів.

УДК 616(092)

Юліуш Кароль Марішлер (1869-1931) – науковець, педагог, клініцист (до 150-річчя з дня народження)

Оксана Стадник

Львівська обласна клінічна лікарня, м. Львів, Україна

Вступ. *Ім'я Юліуш Кароль Марішлер (Juliusz Karol Marischler) (1869-1931)* мало згадують історики медицини. Проте наукова спадщина цього талановитого лікаря вражає: його дослідження були актуальними, аналітичні висновки – простими для розуміння, рекомендації – легкі у практичному застосуванні. До кола його зацікавлень входили різні питання внутрішніх хвороб, а ґрунтовний підхід, бачення перспективи та вміння знайти нестандартні рішення свідчили про непересячний інтелект цієї людини.

Мета – розповісти про життєвий шлях Ю. Марішлера, його науково-дослідницьку роботу, громадянську активність, співпрацю з колегами.

Матеріали та методи. Опрацьовано періодичні медичні видання за 1898-1932 роки: протоколи наукових засідань Львівського лікарського товариства, друковані праці, звіти про діяльність медичних установ. Як додатковий матеріал використано вибрані статті з історії медицини, інформаційний пошук у Google Scholar, літературно-історичні джерела з пов'язаних питань.

Результати. Юліуш Марішлер (Juliusz Marischler) народився у Львові 16 листопада 1869 року. У 1894 – закінчив медичний факультет Ягеллонського університету. Його вчителями були такі видатні лікарі-професори Edward Korczyński з Кракова та Edmund von Neusser із Відня.

У Львові Ю. Марішлер обійняв посаду асистента клініки внутрішніх хвороб, де працював з 1897 року. У 1902 році отримав право читати лекції з внутрішньої медицини та звання доцента, у 1910 – титул професора надзвичайного. З кінця 1902 року Ю. Марішлер полишив посаду асистента в клініці, але продовжував викладати як доцент приватний. Тоді ж розпочав приватну практику.

Молодого науковця цікавили проблеми та питання, які для практичного лікаря становили суто академічний інтерес. Але не для його допитливого аналітичного розуму: він умів знаходити теми, які потребували неординарного мислення, а згодом – надавались для практичного застосування. Маючи тверезий погляд на вирішення різних наукових питань, викладач Марішлер легко віддавав учням і колегам свої знання, щедро ділився ідеями, досвідом, майстерністю. Він співпрацював із багатьма молодими талановитими лікарями: Adam Szulistański, Wacław Moraczewski, Євген Озаркевич, Мар'ян Панчишин. Ю. Марішлер належав до когорти польських лікарів, які впродовж усього життя співпрацювали з українськими – незважаючи на політичні віяння.

За спогадами сучасників Ю. Марішлер був надзвичайно скромною, шляхетною людиною, сповнений життя та ідей. Умів дивувати влучною думкою, висловленою просто та зрозуміло.

Проф. Ю. Марішлер заслуговує визнання та гідного вшанування як видатний науковець свого часу.

Ключові слова: Юліуш Марішлер, науковець, педагог, токсикологія, нефрологія, Львівське лікарське товариство.

Juliusz Karol Marischler (1869-1931) – a scientist, teacher, and clinician (dedicated his 150th birthday)

Stadnyk O.

Lviv Regional Clinical Hospital, Lviv, Ukraine

Abstract

Introduction. The name of Juliusz Karol Marischler (1869-1931) is rarely mentioned by historians of medicine. Yet, the scientific heritage of this talented doctor is striking: his research was relevant, analytical findings – easy to understand, recommendations – easy to apply in practice. His circle of interests included various issues of internal diseases, while a thorough approach, vision of the prospects and the ability to find non-standard decisions indicated the extraordinary intelligence of this person.

Aim. To tell about the life of J. Marischler, his scientific and research activities, public activities, cooperation with colleagues.

Materials and methods. Periodical medical editions for 1989-1932 were reviewed: protocols of the scientific meeting of the Lviv Medical Society, printed works, reports on the activities of medical establishments. As an additional material, selected articles on the history of medicine were, Google Scholar search, literary and historical sources on related topics were used.

Results. Juliusz Marischler was born in Lviv on November 16, 1869. In 1894, he graduated from the Medical Faculty of Jagiellonian University. His teachers were such prominent doctors as professors Edward Korczyński from Krakow and Edmund von Neusser from Vienna.

In Lviv, J. Marischler occupied the position of an assistant at the clinic of internal diseases, where he worked since 1897. In 1902, he received the right to give lectures on internal medicine and the title of an Assistant Professor; in 1910, he became an Extraordinary Professor. In late 1902, J. Marischler left the post of the assistant at the clinic but continued teaching as an Associate Professor. At the same time, he began to pursue private practice.

From the very beginning of his career, a young scientist was interested in problems and issues that were of purely academic interest for a practitioner. Yet it was no so for his inquisitive analytical mind: he was able to find topics that required extraordinary thinking, and later were practically applied

With a sober look at solving various scientific issues, lecturer Marischler easily and generously shared his knowledge, ideas, experience, and skills with his students and colleagues. He collaborated with many young talented doctors, including Adam Szulisławski, Waclaw Moraczewski, Eugene Ozarkiewicz, Marian Punchyshyn. J. Marischler belonged to a cohort of Polish doctors who throughout their lifetime collaborated with the Ukrainians in spite of any political moments.

According to the memoirs of his contemporaries, J. Marischler was an extremely modest and noble man full of life and ideas. He could surprise people with a well-aimed idea, expressed simply and clearly. His eyes always reached beyond the horizon, which he opened for everyone.

Undoubtedly, prof. J. Marischler deserves recognition and dignity as an outstanding scientist of his time.

Key words: Juliusz Marischler, scientists, teacher, toxicology, nephrology, Lviv Medical Society.

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2019.01.13

For correspondence:
7, Chernigivska St., Lviv, 79000
E-пошта: margarytka@gmail.com

Received: Apr 15, 2019

Accepted: Apr 17, 2019

Published online: Jun 7, 2019

© Oksana Stadnyk, 2019

ORCID IDs

Oksana Stadnyk
<https://orcid.org/0000-0003-4789-1675>

Disclosures. The authors have no potential conflicts of interest to disclose.

Актуальність. У 2019 році минає 150 років від дня народження Юліуша Марішлера – талановитого лікаря-інтерніста, здібного науковця та педагога, професора медичного факультету Львівського університету.

Мета. Розповісти про життєвий шлях Ю. Марішлера, його науково-дослідницьку роботу, громадянську активність, співпрацю із колегами.

Матеріали та методи. Опрацьовано періодичні медичні видання за 1898-1932 роки: протоколи наукових засідань Львівського лікарського товариства, друковані праці, звіти про діяльність медичних установ. Як додатковий матеріал використано вибрані статті з історії медицини, інформаційний пошук у Google Scholar, літературно-історичні джерела з пов'язаних питань.

Результати. Харизматичність Львова породжувала харизматичних мешканців – не мало значення, чи то були політики чи митці, математики чи інженери, педагоги чи лікарі. І не важливо, чи вони народились у цьому місті, чи прибули до нього у зрілому віці – усі вони своїми здібностями та інтелектом створювали неповторну ауру Львова.

До таких видатних людей варто зарахувати явно недооцінених нащадками, але надзвичайних лікарів: Гжегожа Зембіцького, Фелікса Сельського, Оскара Відмана, Зенона Ленька, Романа Баронча, Юліуша Марішлера, Щепана Міколайського, Івана Куровця, Тита-Євгена Бурачинського. Цей перелік можна продовжити ще багатьма іншими іменами – до безконечності. І кожна із цих постатей буде цікава та неповторна по своєму.

Цього року виповнюється 150 років від дня народження Юліуша Марішлера (Juliusz Karol Marischler, 16. 11. 1869 – 06.12.1931) – львів'янина за народженням і за духом (рис. 1).

Юліуш Кароль Марішлер народився у Львові 16 листопада 1869 р. Про родину відомо небагато: його батьками були міщанин Ян Марішлер та Ельжбета Дітріх (Elżbieta Diettrich, 1849-1935). Відповідно до знайдених записів у родині було троє дітей і мешкали у власному будинку на Галицькому передмісті, 10 (тепер Коперника, 3). Батько займався підприємницькою діяльністю – був власником підприємства транспортних засобів (возів). Також відомо, що у 1888-1893 рр. разом із Олександром Піотровським вони утримували склади (можливо, гуртвню) пожежних і протипожежних засобів.

Рис. 1. Юліуш Кароль Марішлер. Фото з Польської лікарської газети (Polska Gazeta Lekarska). 1931. №52. с.1005

У 1888 р. юнак отримав атестат зрілості, закінчивши III Львівську старокласичну гімназію імені Франца Йосифа I. Цікаво, що у цьому ж році її закінчили кілька учнів, які в майбутньому стали відомими у різних галузях діяльності: З. Ленько¹, А. Морачевський²,

¹ Зенон Мар'ян Ленько (Zenon Marian Leńko, 1868–1950) - перший уролог Львова та Польщі, керівник першого урологічного відділення в Галичині, яке було організовано у складі Крайового загального шпиталю у Львові (сучасна Львівська обласна клінічна лікарня).

² Анджей Морачевський (Andrzej-Jędrzej Moraczewski, 1870-1944) – польський політик, публіцист, за освітою – інженер залізничного транспорту, один із лідерів Польської соціал-демократичної партії та Польської соціалістичної партії, у 1907-1918 рр. депутат Австрійського парламенту. У тимчасовому уряді Польської Республіки у 1918-1919 рр.: міністр зв'язку, з 18.11.1918 по 16.01.1919 – прем'єр - міністр цього уряду.

Б.Ґубринович³, І.Чемеринський⁴, В.Ожеховський⁵ (рис. 2).

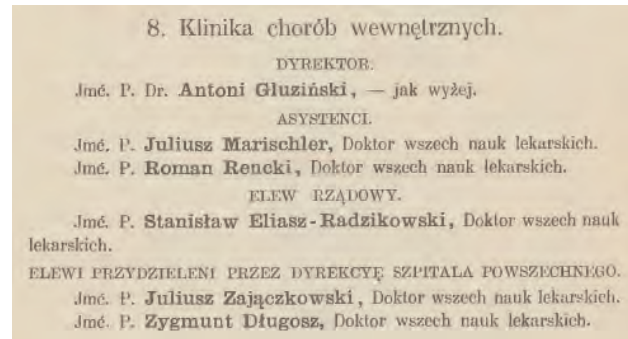
Рис. 2. Будівля Третьої Львівської класичної гімназії ім. Франца-Йосифа I на вул. Баторія. Фото 1894 року. Автор Е. Тшемеський. З колекції Котлобулатових

Медичну освіту здобував у Кракові – закінчив медичний факультет Ягеллонського університету у 1894 р. Молодий лікар почав співпрацювати із проф. Е. Корчинським⁶, який розгледів його аналітичні здібності. Певно вже тоді він обрав для себе шлях наукових досліджень. Після закінчення навчання Марішлер стажувався у Відні в клініці проф. Е. фон Нойссера⁷ по зовсім новій на ті часи спеціальності – гематології.

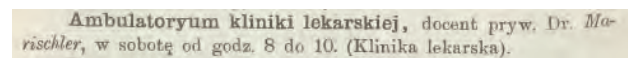
До Львова повернувся у 1897 р., обійняв посаду асистента клініки внутрішніх хвороб. У подальшому його кар'єра була доволі успішною: з 1902 р. отримав право читати лекції

з внутрішньої медицини та звання доцента, з 1910 р. – титул професора надзвичайного⁸ (рис. 3).

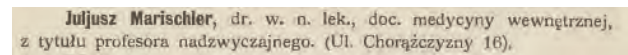
З кінця 1902 р. Ю. Марішлер полишив посаду асистента в клініці, але продовжував викладати як сумісник – доцент приватний. Тоді ж розпочав вести приватну практику, користувався авторитетом у хворих та колег.

a

b

b

Рис. 3. Фрагменти з довідників: а) «Skład Uniwersytetu i program wykładów w letniem półroczu 1897-1898. C.K Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie»; б) 1904-1905; в) 1928-1929, 1929-1930

Юліуш Марішлер в першу чергу був науковцем, дослідником і педагогом, а вже

³ Броніслав Людвик Ґубринович (Bronisław Ludwik Gubrynowicz, 1870-1933) – польський історик літератури, опікун закладу Оссолінських у Львові, професор Варшавського університету.

⁴ Ігнацій Чемеринський (Ignacy Czemyryński, 1870-?) – львівський адвокат, син Ігнація Чемеринського, також адвоката, видавця часопису «Правник». Є інформація, що Чемеринські були греко-католиками, а отже – українцями.

⁵ Владислав Ожеховський (Władysław Oksza-Orzechowski, 1869-?) – офіцер австрійської армії, полковник кавалерії польської армії.

⁶ Едвард Сас-Корчинський (Edward Sas-Korczyński, 1844-1905) – польський інтерніст, професор Ягеллонського університету, керівник клініки внутрішніх хвороб у 1874 р., спеціалізувався в кардіології, гастроентерології, ревматології.

⁷ Едмунд фон Нойссер (Edmund von Neusser, 1852-1912) австрійський інтерніст польського походження, з 1893 р. директор II медичної клініки у Відні, спеціалізувався на порушеннях крові, кровообігу, хвороб печінки та наднирникових залоз

⁸ На той час доцентом ставав спеціаліст, який на певному факультеті отримував право читати лекції – *veniam legendi*, тобто мав наукові досягнення та вважався придатним для викладання. Ця процедура називалася габілітація (*habilitacja*). Після цього фахівець отримував право використовувати звання доцента з предмету, з якого габілітував. У свою чергу, в обмін на це право викладач повинен був читати одну лекцію на тиждень безкоштовно, оскільки міг втратити свій статус. Доценти, що зробили свій внесок у наукову діяльність університету, та багаторічні викладачі могли отримати звання титулярного професора, тобто називались «доцент з титулом професора». Як правило, це був титул професора надзвичайного, тобто нижчого рангу. При цьому вони так і не ставали штатними викладачами, а лише приватними доцентами – сумісниками.

потім практичним лікарем. На медичному факультеті Львівського університету за понад тридцятирічну діяльність він читав лекції з питань діагностики внутрішніх хвороб та методики фізичного обстеження пацієнтів: щотижневі заняття тривалістю 1,5-2 год., які проходили, як правило, в приміщенні клініки або амбулаторії при клініці. Ю. Марішлер фактично був першим спеціалістом із пропедевтики внутрішніх хвороб – і впродовж багатьох років⁹.

Також на додаткових курсах, які організував медичний факультет для провінційних лікарів, викладав нефрологію. У 1908 р. викладав на самаритянських курсах, організованих товариством «Гурток медиків» («Кою медyków») – надання першої допомоги при невідкладних станах.

Про наукові преференції Марішлера можна довідатись із численних публікацій та виступів. Це дає змогу зорієнтуватись у багатогранності таланту цього дослідника.

Від самого початку кар'єри молодого науковця цікавили проблеми та питання, які, що очевидно, для практичного лікаря становили суто академічний інтерес. Але не для допитливого аналітичного розуму Марішлера: він умів знаходити теми, які вимагали нестандартного мислення та вирішення, а згодом – надавались для практичного застосування. На самому початку це були дослідження обміну речовин, зокрема азоту у хворих із асцитом (1898), у хворих важкими формами анемії (1899), при сифілітичному нефриті (1900), при надмірній пітливості (1898).

Марішлер не зупинився на одній тематичі: в подальшому обсяг його наукових досліджень розширився. Так, він певний час займався лікуванням вроджених та набутих вад серця та великих судин, і навіть вважався авторитетом із цих питань¹⁰ – це

були, наприклад, хворі зі звуженням устя легеневої артерії (1898), недостатністю тристулкового клапана (1901), із аневризмою аорти (1900).

До вагомого наукового доробку Марішлера варто віднести багаторічну роботу над дослідженням фізіології нирок, зокрема, методи дослідження сечі. Він вивчав вплив кухонної солі (chlorok sodu) на видільну функцію хворих нирок (1902), безсольової дієти на діяльність нирок (1907), перший запропонував з метою дослідження видільної функції нирок введення в організм людини певних кількостей NaCl¹¹. У 1907 р. у «Львівському лікарському тижневику» надруковано ґрунтовну працю про нові напрямки дослідження сечі у хворих із нефритами. Марішлер був у першому ряду дослідників у нефрології. І вже відтоді у наукових, та й практичних, медичних колах вважався незаперечним авторитетом із цих питань: його цитували, на нього посилались у статтях¹².

Як спеціаліст він вважав, що у провінційних лікарнях відсутні умови для використання переважної більшості методів досліджень нирок, бо відповідне оснащення мають лише клініки чи великі шпитальні відділення. Тому рекомендував в першу чергу звертати увагу на денну та нічну кількість сечі, а також акцентував на діагностичній важливості досліджень уробіліногенурії та ніктурії.

Значна частка наукової роботи Марішлера була присвячена питанням токсикології: зокрема вивчав вплив токсинів фекальних мікроорганізмів на систему кровообігу (1902). Відоме його дослідження про вплив алкоголізму на виникнення та перебіг внутрішніх хвороб¹³. У 1903 р. учений брав участь у підготовці посібника «Наука про внутрішні хвороби», де був автором 2-х розділів у I томі: «Отруєння» та «Хвороби обміну речовин» (рис. 4).

⁹ Роман Ренцький (Roman Henryk Rencki, 1867–1941) також викладав цю дисципліну. В подальшому кафедра під його керівництвом розвинула дану тематику: наприклад, у 1931 р. з клініки проф. Р.Ренцького вийшла розробка телефонендоскопу – апарату, покликаного інтенсифікувати навчальний процес.

¹⁰ Цитований Глюзінським 1902 №11. С.169.

¹¹ 1918. №15. С. 113. Інформація в статті Я.Студзінського.

¹² 1907 №34. С. 435. Стаття С.Ценглевіча (Stanisław Cieglewicz) з Ясло.

¹³ 1904. №16. С.251. Виступ на IX з'їзді лікарів та природознавців. У співав. з лікарем Яковським з Варшави.

У 1909 було надруковано велике дослідження про взаємозв'язок туберкульозу та хвороби Верльгоффа¹⁴ (рис. 4).

Цікаво, що аналітичні висновки про вплив хлориду натрію на функцію нирок та токсинів фекальних бактерій на систему кровообігу залишались актуальними впродовж майже 30 років¹⁵.

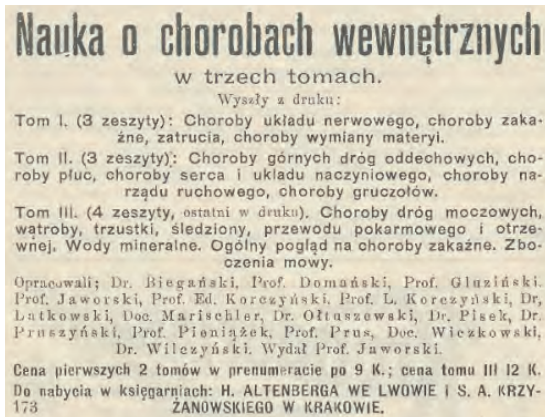

Рис. 4. Реклама посібника «Наука про внутрішні хвороби» в «Лікарському огляді» (Przegląd Lekarski), 1905 рік

Клініка, очолювана проф. Антонієм Глюзинським, в часи Марішлера розташовувалась у двоповерховому будинку на території Крайового Загального шпиталю, поряд із хірургічною (рис. 5). Варто зазначити, що ці два будинки ще на етапі проектування призначались для потреб лікарського факультету. Спочатку там було передбачено лише по 50 ліжок для пацієнтів та багато приміщень для проведення науково-дослідницької та навчально-педагогічної роботи. Якщо переглянути статистичну звітність, то станом на 1900-1908 рр. у терапевтичній клініці лікувалось біля 450-500 хворих

щороку. Але новітнє обладнання дозволяло проводити такі обстеження, яких ще не отримували пацієнти Загального шпиталю: виконувались рентгенографії (тоді вони мали назву скіаграми), обстежувались судини (сфігмограми¹⁶) (рис. 6), проводились численні хімічні дослідження: не лише з науковою, а й з лікувальною метою. В свою чергу, це давало можливість усім охочим – навіть не працівникам клініки – займатись дослідженнями.

Рис. 5. Будинок Крайового Загального шпиталю, 1905 р.

Саме Марішлер був їхнім провідником у світ науки, фактично не лише в ті часи, коли працював асистентом, а й у наступні роки. Сучасники відзначали важливу рису характеру: маючи тверезий погляд на вирішення різних наукових питань, Марішлер легко віддавав учням та колегам свої знання, щедро ділився ідеями, досвідом та майстерністю.

¹⁴ PL. 1909. №10. S.161. Spraw. z pos. TLL za 19.02.1909 - Stosunek gruźlicy do plamicy Werlhoffa.

¹⁵ H.Soszański. PGL. 1931. №52. S.1005-1006.

¹⁶ Сфігмограма – метод реєстрації пульсової хвилі, а саме швидкості її розповсюдження.

¹⁷ PL. 1898. №37. с.457. Адам Шуліславський (Adam Szulisławski, 1865-1911) – талановитий офтальмолог, у 1895-1899 рр. працював асистентом (sekundariusz) в офтальмологічному відділенні Загального шпиталю, з 1899 – у санітарному бюро намісництва, паралельно займався науковою роботою, завдяки чому у 1901 р. отримав право (habalitował) читати лекції (veniam legendi) з офтальмології та звання доцента, з 1909 р. – титул професора надзвичайного. ¹ PL. 1898. №37. С.457. Адам Шуліславський (Adam Szulisławski, 1865-1911) – талановитий офтальмолог, у 1895-1899 рр. працював асистентом (sekundariusz) в офтальмологічному відділенні Загального шпиталю, з 1899 – у санітарному бюро намісництва, паралельно займався науковою роботою, завдяки чому у 1901 р. отримав право (habalitował) читати лекції (veniam legendi) з офтальмології та звання доцента, з 1909 – титул професора надзвичайного.

¹⁸ PL. 1899. №30. С.406. Вацлав Морачевський (Wacław Damian Moraczewski, 1867-1950) – лікар, хімік, 1918 р. отримав право читати лекції з хімії, з 1921 – професор в Академії ветеринарної медицини. У шлюбі з Софією Окуневською (1866-1925), першою лікаркою українського походження в Галичині. Відомий українофіл.

Він співпрацював із А. Шуліславським¹⁷, В. Морачевським¹⁸, А.Степлером¹⁹. Впродовж усієї своєї діяльності отримував подяки від багатьох лікарів – за товариську допомогу (koleżeńską pomoc).

Так само умів бути вдячним: завжди ставив у співавторах молодих дослідників, які асистували йому у цій кропіткій, скрупульозній, часом виснажливій роботі.

Першим кого науковець залучив до досліджень був Є. Озаркевич²⁰. Результатом їхньої спільної праці стала стаття Ю.Марішлера з питань метаболізму при асциті, де він згадує Озаркевича як помічника. Ця ж стаття була надрукована у Щоденнику, виданому на ювілей проф. Е. Корчинського – тут ім'я Є. Озаркевича вже подано як співавтора. Також подібний матеріал було надруковано німецькою мовою у часописі «Архів захворювань травної системи»²¹ та українською мовою у «Лікарському збірнику» НТШ (рис. 6).

У 1909 р. на I з'їзді польських інтерністів Ю.Марішлером у співавторстві із лікарями М. Райханштайном²² та Н.Шнайдером²³ було подано для виступу цікавий матеріал про вплив дієт різної калорійності та вмісту азоту на метаболізм людини²⁴, який потім був надрукований у часописі «Львівський лікарський тижневик».

У 1911 р. така ж плідна співпраця із цими лікарями ознаменувалась низкою виступів на XI з'їзді польських лікарів та природознавців – усі з питань дослідження обміну речовин.

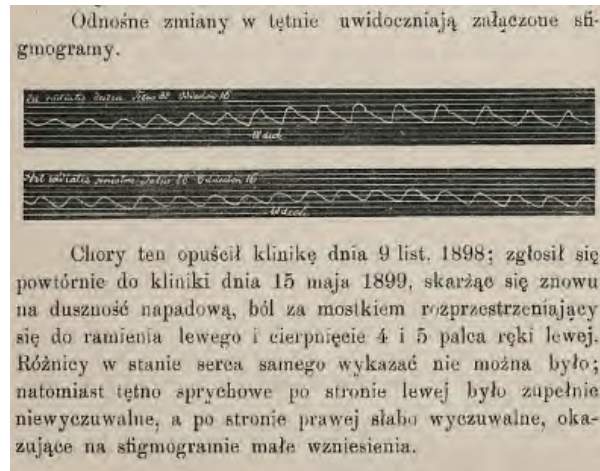

Рис. 6. Сфігмограми. Фрагмент зі статті в «Лікарському огляді» (Przegląd Lekarski). №12. 1900. С.157-159

Тоді ж у одному із досліджень співавтором став молодий М. Панчишин²⁵. Варто зауважити, що Юліуш Марішлер належав до когорти польських лікарів, які впродовж усього життя співпрацювали із українськими – незважаючи на жодні політичні віяння.

Громадянська активність Ю. Марішлера проявлялась у різних справах. Так, він багато років поспіль вів терапевтичний прийом у Загальній поліклініці, де надавалась безоплатна медична допомога незаможним пацієнтам.

Ця інституція була знаковою для Львова кінця 19-початку 20 століття. Загальну поліклініку (спочатку Безплатна загальна лічниця) організовано за ініціативи вільно практикуючих лікарів, котрі об'єднались у Товариство з метою надання медичної допомоги незамож-

¹⁹ PL. 1900. №37. С.544. Абрахам Степлер (Abracham Stepler), військовий лікар. ²⁰ Євген Озаркевич (1861-1916) – український лікар, один із організаторів «Народної лічниці», член НТШ, ініціатор створення та перший голова УЛТ, член «Просвіти», Української національно-демократичної партії, видавничої спілки «Діло», дирекції страхового товариства «Дністер», надзірної ради «Народної гостинниці», управи Ставропігійського інституту, член Найвищої Ради здоров'я у Відні з 1914 р.

²¹ Archiv für Verdauungskrankheiten, німецький медичний часопис, з 1939 – виходив під назвою «Гастроентерологія». Сьогодні видавництво припинено.

²² Марек Райханштайн (Marek Reichenstein) – на той час асистент у клініці внутрішніх хвороб

²³ Натан Шнайдер (Natan Schneider) – лікар відділення внутрішніх хвороб єврейського шпиталю фонду Мауріція Лацаруса.

²⁴ PL. 1909. №32. с.22. (додаток)

²⁵ Мар'ян Михайло Панчишин (1862-1943) - український лікар-інтерніст та рентгенолог, громадський діяч, довіреною особою Українського лікарського товариства. У 1909-1912 рр. працював асистентом кафедри анатомії, у 1912-1919 рр. – асистент клініки внутрішніх хвороб. Організатор Українського гігієнічного товариства (1928), обладнав протитуберкульозний диспансер, придбав за власний кошт рентгенівський апарат.

ним хворим, відкрита 15 січня 1889 р. по вул. Сикстуській, 31 (тепер вул. Дорошенка)²⁶. Складалась із відділів внутрішніх хвороб, хірургічного, гінекологічного, педіатричного, дерматовенерологічного та стоматологічного. Із 1899 р. була реорганізована у Загальну поліклініку та переведена у будинок по вул. Сенкевича, 7 (тепер вул. Вороного). Але вже у 1904 р. для неї придбано власний будинок по вул. Лінде, 5 (нині вул. Ліста), в якому установа знаходилась до 1939 р.

Після I світової війни Марішлера обрано головою Співки лікарів каси хворих²⁷ – на жаль не вдалось знайти, якою тривалістю була каденція.

Від самого початку своєї діяльності у Львові Ю. Марішлер був членом Товариства Галицьких лікарів, а саме, його секції – Львівського лікарського товариства. У 1930 р. його обрано заступником голови, у 1931 р. головою Львівського лікарського товариства.

Рис. 7. Печатка Львівського лікарського товариства. Фрагмент з книги «Pięćdziesięcioletni jubileusz Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego»

Тут варто дати кілька слів про це лікарське об'єднання. Від 1867 р. це була найбільш організована медична фахова організація, члени якої фактично стояли біля витоків

становлення та розбудови медицини Галичини. Одним із напрямків його діяльності була науково-дослідницька робота. На наукових засіданнях, які проходили регулярно впродовж більш ніж 70 років²⁸, обговорювались питання діагностики різноманітних захворювань, розробки та впровадження нових методик лікування та оперативних втручань, проводились демонстрації клінічних випадків та новітнього устаткування.

Марішлер був активним учасником цих засідань, представляв цікаві клінічні випадки, коментував їх, брав участь у дискусіях тощо. Його виступи часто були інноваційними та спонукали лікарів до вивчення проблеми. Так, наприклад, він акцентував на згубному впливі великих доз рентгенівських променів на еритроцити (1924), вже у 1923 р. перший надав інформацію про інсулін²⁹ з метою лікування цукрового діабету.

Наукові праці членів товариства виходили друком у численних спеціалізованих виданнях, які тоді мали статус первинного джерела. Коли у 1906 р. Товариством Галицьких Лікарів було прийнято рішення видавати власний орган, Марішлер із групою лікарів став співзасновником та видавцем «Львівського лікарського тижневика» ("Lwowski Tygodnik Lekarski").

Ю. Марішлер не афішував своє особисте життя. Тим цікавіше простежити, де він проживав. Під час роботи асистентом молодий лікар мешкав у спеціально відведених для цього кімнатах в будівлі клініки. Від 1902 р. він переселився в помешкання по вул. Валувій 7, у будинок лікаря Теодора Кароля Баллабана. Оскільки цей будинок пішов під знесення, то вже у 1904 р. Марішлер змушений був покинути це помешкання та перебрався на вул. Копер-

²⁶ Ю. Вічковський подає, що ця інституція була організована у 1886 р. та спочатку знаходилась на вул. Валувій. На жаль, у джерелах ця інформація не підтверджується. Відомо, що у 1886 р. на Валувій молоді лікарі Гілярій Шрамм (Hilary Paulin Schramm, 1857–1940) та Роман Баронч (Roman Barącz, 1856–1930) відкрили приватну амбулаторію, призначену лікувати «хворих усіх категорій, за винятком психічних та пошесних хворих». Заклад мав операційний зал, обладнаний новітньою хірургічною апаратурою. Існує велика ймовірність, що в найближчому часі ця амбулаторія отримала статус безплатної лічниці. // PL. – 1886. – №9. – S. 137.

²⁷ Związek/zrzeszenie lekarzy Kasy chorych. // PGL. 1925 №46 с.985.

²⁸ Навіть під час I світової війни було проведено кілька засідань.

²⁹ Публікації дослідників Жана де Меєра (1909), Едварда Шарпі-Шафера (1916), Ніколаса Паулеску (1921) про вироблення острівцями Лангерганса речовини із цукрознижувальним ефектом. Мейер назвав цю речовину «інсуліном».

ника, з. І ця будівля незабаром пішла під знесення³⁰. Отож, родина Марішлерів придбала кам'яницю на вул. Хорунщизна, 16 (сьогодні вул. Чайковського), де Ю. Марішлер мешкав до кінця життя. Ймовірно, що за цією адресою він мав кабінет, де вів приватний прийом пацієнтів – так як було заведено у ті часи.

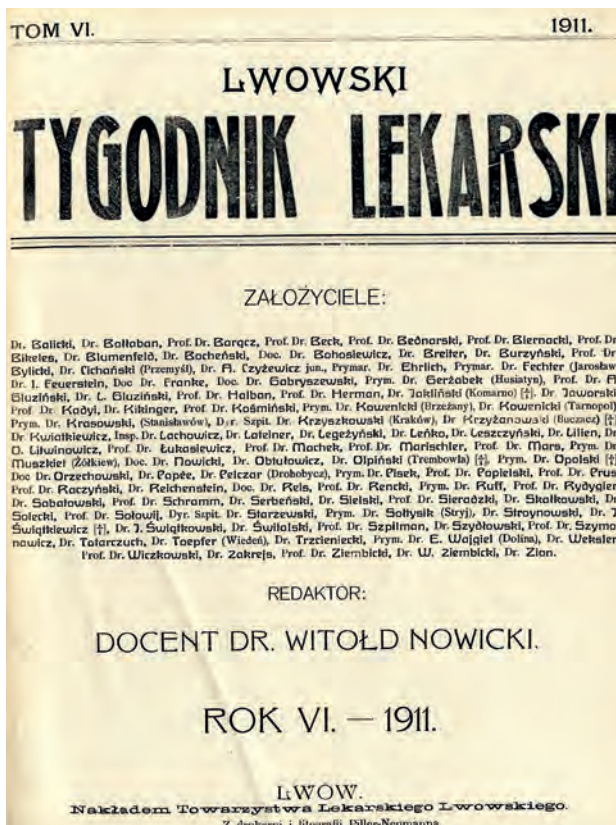

Рис. 8. Титульна сторінка часопису «Львівський лікарський тижневик» («Lwowski Tygodnik Lekarski»)

Із особистого відомо, що любив музику, якій присвячував увесь вільний час.

За спогадами сучасників Ю. Марішлер був надзвичайно скромною шляхетною людиною, завжди веселий, врівноважений,

сповнений життя та ідей. Умів дивувати влучною думкою, висловленою просто та зрозуміло. Його погляд завжди сягав за межі горизонту, який він відкривав для усіх.

Рис. 9. Вул. Валова, 7, де мешкав Марішлер. Фото близько 1890 років. Автор Е. Тшемеський. З колекції Котлобулатових

На жаль, ім'я Ю. Марішлера мало згадують історики медицини – українські чи польські. Поза тим, наукова спадщина цього талановитого лікаря вражає: його дослідження були актуальними, аналітичні висновки – простими для розуміння, рекомендації – легкі у практичному застосуванні. В коло його зацікавлень входили різноманітні питання внутрішніх хвороб, а ґрунтовний підхід, бачення перспективи та вміння знайти нестандартні рішення свідчили про непересячний інтелект цієї людини. Безумовно одне: проф. Ю. Марішлер заслуговує визнання та гідного вшанування як видатний науковець свого часу.

Література

Періодичні видання

1. Lwowski Tygodnik Lekarski – 1907-1911.
2. Polska Gazeta Lekarska – 1922-1932.
3. Przegląd Lekarski – 1898-1921.

³⁰ На Валувій і на Коперника нові будинки було збудовано у 1909-1910 рр. і в такому вигляді збереглися до цього часу.

Вибрані статті, джерела до історії медицини

1. Chołodecki J. B. Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I. We Lwowie. Lwów: 1909. S. 292.
2. Marischler J. Nowe kierunki badania moczu u chorych z zapaleniem nerek. Lwowski Tygodnik Lekarski. 1907.13:147-9.
3. Marischler J. O urochromie ze stanowiska klinicznego. Lwowski Tygodnik Lekarski. 1909.
4. Marischler J. O wpływie produktów drobnoustrojów kałowych I wyciągów kałowych na narząd krążenia. Polskie Archiwum nauk biologicznych I lekarskich. 1902. I(II).
5. Marischler J. Stosunek gruźlicy do choroby Werlhoffa i skazy krwotocznej. Lwowski Tygodnik Lekarski. - 1909.11.
6. Marischler J., Ozarkiewicz E. Stoffwechsel bei abnehmendem und zunehmendem Ascites Archiv für Verdauungskrankheiten. 1899.5:222–237.
7. Marischler J., Pańczyszyn M. Wpływ diety na jakość wydzielanego soku żołądkowego w stanach chorobowych i na wydzielanie chloru w moczu. Przegląd Lekarski. 1911. 18:275.
8. Pamiętnik, wydany na jub. Prof. Ed. Korczyńskiego. Przegląd Lekarski. 1900. 35:526.
9. Redzik A. Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Kraków:Wysoki Zamek:2017. 1312 S.
10. Rencki R. Telephonendoskop w propedeutyce chorób wewnętrznych Warszawskie Czasopismo Lekarskie.1931. 8(32):758.
11. Skład Uniwersytetu i program wykładów w letnim półroczu 1897-1898. C.K Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie. Lwów: 1897:26.
12. Skład Uniwersytetu i program wykładów w letnim półroczu 1899-1900. C.K. Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie. Lwów: 1899:45.
13. Skład Uniwersytetu i program wykładu w półroczu letnim 1901-1902. C.K Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie. Lwów: 1901:16.
14. Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu letnim 1904-1905. C.K Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie. Lwów: 1904:52.
15. Skład Uniwersytetu Jana Kazimierza w latach akademickich 1928-1929, 1929-1930. Lwów: 1928:20.
16. Soszański H. Prof. Dr. Juliusz Marischler. Polska Gazeta Lekarska. 1931.52:1005-6.
17. Wiczkowski J. Lwów jego rozwój i stan kulturalny oraz przewodnik po mieście. Wydanie z okazji X Zjazdu lekarzy i przyrodników we Lwowie w 1907 r. Lwów. 1907. S. 674.
18. Wojtkiewicz-Rok W. Lata chwały i dni grozy. Studia nad dziejami Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Toruń–Wrocław: Wyd. A. Marszałek;2012. S.146,152.
19. Zayachkivska O. Yevhen Ozarkevych: pamiat maibutnoho. Lviv epokhy Yevhena Ozarkevycha. Za redaktsiieiu prof. O. Zayachkivska. Lviv. 2018.91:16.
20. Zimenkovskiy B., Hzhohotskiy M., Lutsyk O. Profesory Lvivskoho natsionalnoho medychnoho uniwersytetu imeni Danyla Halytskoho 1784–2006. Lviv: Vydavnychiy Dim Nautilus. 2009. 390 s.
21. Ozarkevych Ye., Marishlier Yu. Doslidy nad pereminoiu materii (metabolizmom) pry zmenshenni abo zbilshenni cherevnoho nabriaku (pry astsytyakh) Likarskyi visnyk. - 1899. - T.V/I. - S.1-15.
22. Stadnyk O. Yevhen Ozarkevych – chlen hromadianskoho suspilstva. Lviv epokhy Yevhena Ozarkevycha. Za redaktsiieiu prof. O.Zayachkivska. Lviv. 2018.91:102.
23. Stadnyk O. Likarski tovarystva u Lvovi do 1939 r. Lviv: Avers. 2017. 160 s.